

Omówienie nadesłanych książek

LITURGIKA

Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966–1998). Oprac. Czesław Krakowiak, Leszek Adamowicz. Wyd. 2 popr. i uzup. Słowo wstępne do wyd. 2 bp Wacław Świerzawski; do wyd. 1 bp Tadeusz Rybak. Lublin: „Polihymnia” 1999 — 311 s.

W publikacji zamieszczono obowiązujące zarządzenia i instrukcje. Teksty te zostały uzupełnione nowymi aktami wydanymi przez Episkopat Polski, zwłaszcza dotyczącymi sakramentu małżeństwa. Zachowano ten sam układ działów, jak w wydaniu pierwszym: Liturgia sakramentów świętych; Liturgia godzin; Rok liturgiczny; Muzyka; Sztuka; Sakramentalia i nabożeństwa. Zamiast aneksów w tym wydaniu

znajduje się dział *Inne dokumenty* (Wskazania Komisji Episkopatu Polski do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego dotyczące fotografowania i filmowania podczas celebracji liturgicznej; Instrukcja współpracy zakonnic z duszpasterstwem parafialnym).

DONGHI Antonio, *Gesty i słowa. Wprowadzenie do języka symbolicznego*. Przedm. bp Luca Brandolini. Przekł. [z wł.] Andrzej Hajduk SJ, Kraków: Wydaw. WAM 1999 — 92 s. Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna Ignatianum (Biblioteka Horyzontów Wiary).

„Autor, włoski kapłan, stara się przywrócić naszej świadomości głębokie znaczenie wykonywanych po wielokroć czynności liturgicznych. W trosce o aktywne uczestnictwo wiernych [...] objaśnia kolejne części Mszy świętej, przyjmowane wówczas postawy, rytualne gesty i wypowiedzane modlitw” (s. 4 okł.). Objasnienia dotyczą kolejno następujących gestów i słów: znak krzyża, gromadzenie się, postawa stojąca, postawa klęcząca, przyklęknięcie, postawa siedząca, milczenie, głoszenie Słowa, słuchanie, uderzanie się w piersi, kroczenie, obserwowanie, śpiewanie, obmycie chrzcielne, pokropienie, nałożenie rąk, namaszczenie, modlitwa, błogosławienie, jedzenie i picie, kadzenie, składanie darów, zapalenie światła, przewodniczenie.

Ewangeliarz. Ząbki: „Apostolicum”; Poznań: „Pallottinum” 2000 — 327, [1] s.: il. indeks.

Oprac. na podstawie *Lekcjonarza*, Poznań: „Pallottinum”. — Tekst zatwierdzony Dekretem Konferencji Episkopatu Polski z dn. 23 grudnia 1999 r.

KLIMCZAK Piotr: *Drogi Krzyżowe*. Wrocław: „Tum” [2000] — 78 s.

Zawiera Drogę Krzyżową chorych, dzieci i młodzieży, odrzuconych, poniewieranych, samotnych, Sługi Pańskiego, utrudzonych i Drogę Miłości.

Komentarze mszalne. Czas Adwentu i Bożego Narodzenia. Oprac. Andrzej Rojewski. Włocławek: Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne 1999 — 141, [1] s.

Komentarze mszalne. Czas Wielkiego Postu. Oprac. Andrzej Rojewski. Włocławek: Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne 2000 — 102, [1] s.

Łądzkie Sympozja Liturgiczne. 2: Rys historyczny i materiały z Sympozjów Liturgicznych organizowanych w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie n. Wartą w latach 1995–1999. Pod red. Adama Duraka SDB. Kraków: „Poligrafia Salezjańska” 2000 — 485 s.: tab.

Treść: DURAK Adam SDB: Zarys historyczny Łądzkich Sympozjów Liturgicznych (1995–1999) s. 7–28; Wybrane materiały z Łądzkich Sympozjów Liturgicznych (1995–1999); CHROSTOWSKI Waldemar: Jubileusze w Starym Testamencie s. 31–55; STEFAŃSKI Jerzy: Wielki Jubileusz Roku 2000 w perspektywie historyczno-liturgicznej s. 57–71; KRASOŃ Franciszek SDB: Treści teologiczne w mszal-

nych formularzach jubileuszowych s. 73–86; KOPEĆ Józef Jerzy CP: Pastoralny charakter obchodów jubileuszowych s. 87–113; DE CLERCK Paul: Liturgia eucharystyczna jako miejsce teologiczne s. 115–124; CZERWIK Stanisław: Spojrzenie na Misterium Eucharystii w dokumentach posoborowych i w „Katechizmie Kościoła Katolickiego” s. 125–149; SKOROWSKI Henryk SDB: Moralny wymiar Eucharystii. Eucharystia a solidarność s. 151–170; NADOLSKI Bogusław TChr: Pojednanie z Bogiem i ludźmi w celebracji eucharystycznej s. 171–179; HOŁODOK Stanisław: Czterdziestogodzinne nabożeństwo wczoraj i dzisiaj s. 181–199; SODI Manlio SDB: Rok liturgiczny i słowo Boże. Tematy orędzia okresów: Bożego Narodzenia i Wielkanocy s. 201–230; PAZERA Wojciech: Koncepcja homilii we współczesnych warunkach duszpasterstwa w Polsce s. 231–239; ŁACHUT Waldemar SDB: Aktualne wyzwania i kierunki w posłudze słowa wśród młodzieży s. 241–264; POLEK Piotr OSPPE: Specyfika jasnogórskiej posługi słowa s. 265–279; DURAK Adam SDB: Metody hermeneutyczne w twórczości homiletycznej s. 281–289; STEFAŃSKI Jerzy: Spotkanie z Chrystusem Uzdrawiającym w sakramencie chorych s. 291–329; DURAK Adam SDB: Sakrament małżeństwa znakiem tajemnicy jedności i miłości s. 331–339; TENŻE: Historyczno-teologiczne aspekty błogosławieństw s. 341–363; TENŻE: Teologia błogosławieństw w ogólności s. 365–375; KONECKI Krzysztof: Sprawowanie błogosławieństw wydarzeniem kościelnym s. 377–390; KOPEĆ Jerzy Józef CP: Błogosławieństwa w polskiej tradycji religijnej s. 391–430; DURAK Adam SDB: Błogosławieństwo krzyża i jego przedstawień s. 431–440; SODI Manlio SDB: Liturgia i młodzież: między wyzwaniami i prowokacjami jako strategia wychowania s. 441–469.

LOSKA Tadeusz SJ: *Wszystkie moje źródła są w Tobie. Nabożeństwa eucharystyczne, godziny święte, spotkania modlitewne*. Wyd. 2 poszerz. Kraków: Wydaw. WAM. (Verbum Domini).

T. 1: *Spraw, Panie, abym poznał Ciebie i poznał siebie*. 1999 — 118, [2] s.

T. 2: *Znaki Boga ukrytego*. 2000 — 210, [6] s.

T. 3: *Chrystus kroczący drogą ogromnego miłosierdzia*. 2000 — 268, [4] s.

Łączyć w Imię Boga. Przekł. z niem. Maria Grażyna Kawecka. Oprac. Emilia Janina Niszczota FSK. Słowo wstępne bp Władysław Miziołek; bp Jan Szarek. Warszawa: „Adam” 2000 — 304 s.: il. „Joannicum” Ośrodek Ekumeniczny im. Jana XXIII Sióstr Franciszkanek Służebniczek Krzyża.

Prezentowany tomik to zbiór modlitw różnych wyznań chrześcijańskich. Powstały one na przestrzeni kilku ostatnich wieków. Są wśród nich modlitwy, jakie kierujemy w naszym życiu religijnym do Boga, rozważania o modlitwie, ujęte w formę literacką i zawierające głęboką myśl filozoficzną o życiu w relacji z Bogiem. Teksty pisane są przez zwierzchników kościelnych, reformatorów lub zwykłych ludzi. Autorzy zbioru ułożyli modlitwy w następujące grupy tematyczne: Mój czas w Twoich

rękach; Uczyć się modlić; Człowiek jest tajemnicą; Znaki mojego życia; W tobie spotykać Boga; W poszukiwaniu niepojętego Boga; Trzeba odwagi, by powiedzieć wierzę; Święć się Imię Twoje; Łamali chleb w swoich domach; Słowo Boże — czytać i wypełniać; Czyńmy to, co nas jednoczy; Modlitwy papieża Jana Pawła II przygotowujące do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000; Przyjdź Królestwo Twoje; Tylko na dzisiaj; Od niedzieli do niedzieli; Kiedy po przejściu przez strefę śmierci otwierają się moje oczy, widzę to, co było dla mnie tajemnicą; Wspólnota z umarłymi; Także my zmartwychwstaniemy.

NADOLSKI Bogusław TChr: *Ewangeliarz — więcej niż księga święta. Szacunek wobec księgi Ewangelii*. Poznań: „Pallottinum” 2000 — 39 s., 2 tabl.: il.

Praca jest rodzajem wprowadzenia do Ewangeliarza. Zawiera krótką „historię” tej księgi, omawia formy szacunku dla Ewangeliarza w ramach liturgii eucharystycznej i poza nią. Sześć rozdziałów książki zostało zatytułowanych: Niektóre zagadnienia związane z „historią” księgi Ewangelii; Inne formy czci wobec Ewangeliarza w ramach liturgii eucharystycznej; Ewangeliarz w sakramentach: wtajemniczenia chrześcijańskiego i święceń biskupa; Intronizacja Ewangeliarza na soborach powszechnych; Ewangeliarz i panujący; Księga Ewangelii w życiu prawa.

Obrzędy Mszy świętej w ośmiu językach. Warszawa: Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej 1999 — 48 s.

Zawiera paralelne teksty części stałych Mszy świętej w językach: łacińskim, polskim, niemieckim, włoskim, angielskim, hiszpańskim i francuskim. Do zbioru tego dodano tekst studyjny rosyjski.

Pan błogosławiony na wielki. Celebracje i modlitwy na Rok Święty. Przedm. kard. Roger Etcheagaray. Wprowadzenie abp Grescenzio Sepe. Tł. z jęz. wł. i oprac. Stanisław Czerwik. Katowice: Księg. Św. Jacka 2000 — 383 s.: nuty. Główny Komitet Obchodów Wielkiego Jubileuszu 2000.

Prezentowane w publikacji teksty liturgiczne mają ułatwić przeżywanie odpowiednich okresów i momentów roku jubileuszowego. Układ materiałów jest następujący: Modlitwa Ojca Świętego Jana Pawła II na obchody Wielkiego Jubileuszu Roku 2000; Hymn Jubileuszu; Msze na Rok Święty; Zakończenia modlitwy powszechnej na niedziele, uroczystości i święta; Adwent Roku 1999; Obrzęd rozpoczęcia Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 w Kościołach partykularnych (25 grudnia 1999); Czuwanie modlitewne w noc przejścia do roku 2000 (31 grudnia 1999); Tydzień modlitw o jedność chrześcijan (18–25 stycznia 2000); Wielki Post Roku 2000; Zwiastowanie Pańskie (25 marca 2000); Dzień modlitw o współpracę między wyznawcami różnych religii (Zesłanie Ducha Świętego, 11 maja 2000); Święci Apostołowie Piotr i Paweł (29 czerwca 2000); Adwent Roku 2000; Czuwanie modlitewne w noc przejścia w Rok 2001 (31 grudnia 2000); Obrzęd zakończenia Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 w Kościołach partykularnych (5 stycznia 2001); W *Dodatku*:

Modlitwy za Ojca Świętego; Rocznica poświęcenia własnego Kościoła; Wspomnienie założycieli własnego Kościoła partykularnego.

Pontyfikał Rzymski. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów. Wyd. 2 wzorcowe. Katowice: Księg. Św. Jacka 1999 — 336 s., 1 tabl.: nuty, portr.

Na k. tyt.: *Pontyfikał Rzymski odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Pawła VI poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów.*

Święte Triduum Paschalne. Na podstawie Mszału Rzymskiego dla diecezji polskich. [Poznań]: „Pallottinum” 1999 — 59, [1] s.: nuty.

Na podstawie wyd.: Poznań: „Pallottinum” 1986.

Wprowadzanie soborowej odnowy liturgicznej. Materiały sympozjum zorganizowanego przez Katedrę Liturgiki i Hagiografii oraz Zakłady Muzyki Kościelnej i Sztuki Sakralnej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Kamień Śląski, 15–17.03.1999. Red. Erwin Mateja, Rudolf Pierskała. Opole: Druk. Wydaw. Św. Krzyża 1999 — 237, [4] s.: streszcz. niem., pol. Uniwersytet Opolski. Wydział Teologiczny. (Sympozja 34).

Treść: NOSSOL Alfons abp: Homilia podczas Mszy św. na rozpoczęcie sympozjum s. 9–10; SOBECZKO Helmut Jan: Wprowadzenie do sympozjum s. 11–12; MUSIELOK Józef: Słowo Prorektora Uniwersytetu Opolskiego s. 13–14; KOHLSCHEIN Franz: „Bewußte, tätige und fruchtbringende Teilnahme” (SC 14). Zur Rezeption des Leitmotivs der Gottesdienstreform nach dem Zweiten Vatikanischen Konzil s. 15–28; HEINZ Andreas: Die Rolle des deutschen Liturgischen Instituts Trier bei der Rezeption der Liturgiekonstitution im deutschen Sprachgebiet s. 29–37; HÖSLINGER Norbert W.: Die Rezeption der Liturgiekonstitution in Österreich s. 39–49; AKIMJAK Amantius OFS: Recepcja Konstytucji o liturgii *Sacrosanctum concilium* w Czechach i na Słowacji s. 51–62; SOBECZKO Helmut Jan: Recepcja soborowej reformy i odnowy liturgicznej w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem diecezji opolskiej s. 63–86; NADOLSKI Bogusław TChr: Słowo Boże w posoborowej odnowie liturgicznej s. 87–94; KOPEĆ Jerzy Józef CP: Formacja liturgiczna w warunkach Kościoła polskiego s. 95–122; MATEJA Erwin: Wkład ks. prof. W. Schenka i ośrodka lubelskiego w recepcję Konstytucji o liturgii w Polsce s. 123–134; MADEJA Stanisław CSSR: Msze koncelebrowane w posoborowej reformie liturgicznej s. 135–144; PIERSKAŁA Rudolf: Liturgia w grupach specjalnych s. 145–161; KANDEFER Piotr: Inicjatywy Ruchu Światło-Życie w recepcji Konstytucji o liturgii w Polsce s. 163–178; RONIG Franz: Liturgiereform — Architektur, Kunstwerke im liturgischen Raum. Ein Bilanz — Zustimmung und Kritik s. 179–188; WALOSZEK Joachim: Odnowa muzyki kościelnej w świetle Konstytucji o liturgii *Sacrosanctum concilium*. Założenia i realizacja s. 189–197; POŚPIECH Remigiusz:

Formacja muzyków kościelnych po *Vaticanum II* w świetle dokumentów Kościoła s. 199–210; TARLINSKI Piotr: Śpiewy do tekstów ksiąg liturgicznych wydanych po *Vaticanum II* w języku polskim s. 211–228; Głosy w dyskusji s. 229–232.

HOMILETYKA

ADAMEK Zbigniew: *Czyste sumienie — nieustanne święto. Rozważania i kazania*. Wrocław: „Tum” 1999 — 167 s.

Rozważania na niedziele i święta Wielkiego Jubileuszu Roku 2000.

BONAWENTURA św.: *Kazania o Najświętszej Pannie Maryi*. Z jęz. łac. przeł. i Wprowadzenie Cecylian Niezgoda OFMConv. Kraków: „Bratni Zew” 1999 — 234 s.: bibliogr. (Biblioteka Myśli Franciszkańskiej 3).

Jak pisze C. Niezgoda OFMConv, Autor *Wprowadzenia*: „Łatwo zauważyć, że w kazaniach maryjnych Doktor Seraficki daje nam całą teologię maryjną. Czerpie ją z Pisma Świętego obydwu Testamentów i z nauki wielkich poprzedników, najbardziej z pism św. Augustyna, św. Anzelma i św. Bernarda. W ten sposób wchodzi w augustiański nurt mariologii” (s. 10). Kazania zostały zgrupowane w następujące bloki tematyczne: O oczyszczeniu Najświętszej Panny Maryi (2 luty); O Zwiastowaniu Najświętszej Dziewicy Maryi (25 marca); O Wniebowzięciu Najświętszej Panny Maryi (15 sierpnia); O Narodzeniu Najświętszej Panny Maryi (8 września). W pracy zamieszczono także bibliografię bonawenturiańską dotyczącą mariologii i kaznodziejstwa.

BURGHARDT Walter J. SJ: *Miłość jest płomieniem Pańskim*. Przekł. [z ang.] Barbara Żak. Kraków: Wydaw. WAM 1999 — 249, [3] s.

Autorem publikacji jest amerykański jezuita, prowadzący program Głoszenie Słowa Sprawiedliwego. Książka jest zbiorem kazań przeznaczonych na różne okazje i dni roku liturgicznego.

GERGONT Stanisław: *Moc słowa Bożego. Homilie rok B. Marki*: „Michalineum” [2000]— 220 s.

HLOND August kard.: *Na straży sumienia narodu. Wybór pism i przemówień*. Z przedmową Oskara Haleckiego. Od wydawcy: Artur Słomka. Warszawa: „Ad astra” 1999 — XXII, [2], 327 s., 1 tabl.: portr.

Reprint — Oryg.: Ramsey N.J.: Don Bosco 1951.

Obecne wydanie zawiera dodatkowo Artura Słomki słowo *Od Wydawcy* (s. V–VI) i *Rys biograficzny kardynała A. Hlonda* (s. IX–XV). Zamieszczone teksty kard. A. Hlonda zgrupowane są w trzech częściach: Listy pasterskie; Pisma okolicznościowe; Przemówienia. Część czwarta to dodatek, w którym opublikowano: List do Mat-

ki; Monologi w obliczu śmierci i wystąpienie bpa A. Szlagowskiego z 30 V 1946 r. z okazji ingresu Hlonda w Warszawie.

JAN PAWEŁ II papież: *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II: Maryja*. [Tł. z wł.]. Kraków: „M”; Ząbki: „Apostolicum” 1999 — 195 s.

Teksty oprac. na podstawie „L'Osservatore Romano”.

Zawiera 70 katechez zgrupowanych w pięciu częściach: Rozważania wstępne; Zapowiedzi starotestamentalne; Prawda o doskonałej świętości i dziewictwie Maryi; Udział Maryi w ekonomii zbawienia; Maryja i Kościół.

JAN PAWEŁ II papież: *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II: Teologia małżeństwa*. [Tł. z wł.]. Kraków: „M” 1999 — 443 s.

Teksty wg „L'Osservatore Romano” oraz Jana Pawła II: *Nauczanie papieskie*. T. 2–5, Poznań; Warszawa 1985–1996; *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*, Città del Vaticano 1986.

Zawiera 129 katechez zgrupowanych w dwóch częściach: *Słowa Chrystusa* (Chrystus odwołuje się do „początku”; Chrystus odwołuje się do człowieka wewnętrznego; Ludzkie ciało w dziełach sztuki; Chrystus odwołuje się do zmarłych-wstania), *Sakrament* (Wymiar przymierza i łaski; Wymiar znaku; Moralność małżeńska i rodzinna; Podsumowanie).

JAN PAWEŁ II papież: *Jan Paweł II o Matce Bożej (1978–1998)*. Red. nauk. Andrzej Szostek MIC. Oprac. Maria Filipiak. Warszawa: Wydaw. Księży Marianów:

[T.] 1: *Encyklika Redemptoris Mater, fragmenty encyklik, adhortacji, listów apostołskich*. 1998 – 223, [1] s.: bibliogr. indeks.

[T.] 2: *Homilie i przemówienia*. 1998 — 306, [1] s.: indeks.

[T.] 3: *Homilie i przemówienia*. 1999 — 274, [1] s.: indeks.

[T.] 4: *Audiencje generalne*. 1999 — 338, [1] s.: indeks.

[T.] 5: „*Anioł Pański*” 1999 — 494, [1] s.: indeks.

W tomie pierwszym (s. 8–10) redaktor naukowy wydawnictwa szczegółowo objaśnił zasady doboru materiałów.

KARUK Edmund: *Od Starego Testamentu ku Nowemu*. Gniezno: „Gaudentinum”

Cz. 1: *Homilie do pierwszego czytania na dni powszednie Adwentu i okresu Bożego Narodzenia. Rok I*. 1998 — 127, [1] s.

Cz. 2 A: *Homilie do pierwszego czytania na dni powszednie Wielkiego Postu. Rok I*. 1999 — 146, [2] s.

Cz. 2 B: *Homilie do pierwszego czytania na dni powszednie Okresu Wielkanocnego. [Rok I]*. 1999 — 141, [3] s.

Cz. 3: *Homilie do pierwszego czytania na dni powszednie okresu zwykłego od tygodnia I do XI. Rok I*. 1999 — 222, [1] s.

KOWALCZYK Józef abp: *Dojrzewanie czasu. Wybór dokumentów, przemówień i homilii 1989–1998*. Red. Ewa Bońkowska USJK, Maria Dąbrowska, Aldona Fabiś. Poznań: „Pallottinum” 1998 — 349, [1] s., 28 tabl.: il. mapy, portr.

W początkowej partii książki zamieszczono, przed homiliami abpa Józefa Kowalczyka, teksty dokumentów związanych z wznowieniem stosunków dyplomatycznych między Stolicą Apostolską a PRL oraz związanych z mianowaniem ks. J. Kowalczyka Nuncjuszem Apostolskim w Polsce (m.in. bulla nominacyjna). Na końcu publikacji w *Dodatku I*: Tekst włosko-polski Konkordatu, w *Dodatku II*: Katalog nuncjuszy apostolskich w Polsce.

MUSZYŃSKI Henryk J. abp: *Słowo Boże duchem i życiem. Wybór homilii i kazań*. Gniezno: „Gaudentinum” 1999 — 612, [1] s. (Bibliotheca „Studia Gnesnensia” 7).

Zamieszczone homilie i kazania zgrupowane zostały w częściach: Homilie na uroczystości i święta Pańskie; Homilie okolicznościowe; Homilie maryjne; Homilie o świętych.

NOSSOL Alfons abp: *Radość tajemnicy Bożego Narodzenia. Homilie bożonarodzeniowe*. Opole: Wydaw. Św. Krzyża 1999 — 155 s.

Homilie wygłoszone w latach 1980–1998 zostały przedstawione w trzech rozdziałach: Przez Tajemnicę Wcielonego Słowa zajaśniał oczom naszej duszy nowy blask Twojej światłości; On będąc niewidzialnym Bogiem ukazał się naszym oczom w ludzkim ciele; W Nim zajaśniała tajemnicza wymiana, która nam przyniosła zbawienie.

NOWAK Stanisław abp: *Głóśmy Chrystusa ukrzyżowanego. Rozważania na tle drugich czytań mszalnych w cyklu „B”*. Częstochowa: „Regina Poloniae” 1999 — 499 s.

Tom zawiera rozważania, które były wygłaszane w katolickim radiu „Fiat” w latach 1996–1999.

PANUŚ Kazimierz: *Zarys historii kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 1: Kaznodziejstwo w Kościele powszechnym*. Kraków: „M” 1999 — 540, [1] s.: bibliogr. indeks.

Autor we *Wstępie* tak określa cel swej pracy: „Zadaniem niniejszego opracowania jest przybliżenie wielkich osobowości kaznodziejskich, ich czasów i dzieł. Zarys historii kaznodziejstwa ma unaocznic, jak w swoich najwybitniejszych przedstawicielach Kościół realizował Chrystusowy nakaz misyjny. Przegląd wielkich kaznodziejów Kościoła ukaże nam także rozwój form kaznodziejsko-homiletycznych” (s. 21). Autor wyróżnił cztery przełomowe okresy i na ich kanwie przeanalizował kaznodziejstwo w Kościele powszechnym. Jako pierwsza zaprezentowana została apostołska ewangelizacja, następnie średniowiecze, czasy nowożytne i najnowsze. Tom pierwszy nie obejmuje kaznodziejstwa polskiego. Autor zamierza kolejny tom poświęcić kaznodziejstwu w Polsce. Książkę zamykają wskazówki bibliograficzne oraz indeks osób i nazw geograficznych.

PODLEJSKI Zygmunt: *Oto siewca wyszedł siał. Komentarze do czytań mszalnych. Rok A, B, C.* Kraków: „SCJ” 1999 — 376 s.

ROMANIUK Kazimierz bp, JANKOWSKI Augustyn OSB, STACHOWIAK Lech: *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu. T. 2.* [Wyd. 2]. Poznań: „Pallottinum”; Kraków: „Tyniec” 1999 — 686 s.

Rozważania o Bogu Ojcu na każdy dzień. Przekł. [z wł.] Grzegorz Niedźwiedź OFM. Wrocław: „Semen” 1999 — 389, [3] s.

Książka została przygotowana na rok liturgiczny 1998–1999. Może być jednak — jak pisze Wydawca — używana również w następnych latach, wystarczy jedynie przestrzezać kalendarza liturgicznego na dany rok (s. 5).

SÈVE André: *Homilie niedzielne. 168 rozważań do Ewangelii niedzielnych. Rok A, B, C.* Przekł. [z fr.] Joanna Kokowska. Kraków: „M” 1999 — 545, [1] s.: indeks.

SIWEK Gerard CSsR: *Rekolekcje dla dorosłych.* Wyd. 2. Kraków: „Poligrafia Salezjańska” 1999 — 270 s. (Redemptoris Missio 7).

STEPULAK Marian Zdzisław: *A może inaczej? Komentarze psychologiczno-pastoralne na niedziele roku liturgicznego.* Lublin: „Norbertinum” 1999 — 227, [1] s.: bibliogr.

Praca zawiera komentarze o charakterze pastoralno-psychologicznym na wszystkie niedziele roku liturgicznego A, B i C. Były one publikowane w trzech ostatnich latach w miesięczniku „Msza Święta” oraz w tygodniku „Podlaskie Echo Katolickie”. W proponowanych tekstach Autor łączy refleksję religijną z kontekstem psychologicznych rozważań.

TWARDOWSKI Jan: „... Niech Cię wielbią, kochają i słyszą” *Kazania i homilie (wybór z lat 1976–1985).* Słowo wstępne bp Władysław Miziołek. Post. Maria Piwoczek. Wyd. 2 popr. i uzup. Warszawa: „Adam” 1999 — 208 s.: il.

Książka zawiera homilie i kazania na Adwent i Boże Narodzenie; Wielki Post; Gorzkie Żale; Droga Krzyżowa; Wielkanoc; Wniebowstąpienie; Zstąpienie Ducha Świętego; Boże Ciało; Święta Maryjne.

WRÓBEL Ryszard OFMConv: *Perykopa o uciszeniu burzy (Mk 4,35-41) i jej zastosowanie w polskim przepowiadaniu posoborowym. Studium biblijno-homiletyczne.* Kraków: Wydaw. Naukowe PAT 1999 — 247, [1] s.: bibliogr. Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie. Wydział Teologiczny. (Rozprawy Doktorskie).

„Celem niniejszej rozprawy naukowej jest próba znalezienia przejrzystej odpowiedzi na pytanie: na ile i w jaki sposób posoborowe kaznodziejstwo w Polsce korzysta z ewangelicznego kerygmatu opisu cudu uciszenia burzy na Jeziorze Galilejskim według Marka (4,35-41) oraz z jego teologii? Chodzi w niej o opracowanie zasad odnowy materialnej przepowiadania Markowej perykopy i dostosowania tegoż przepowiadania do aktualnie obowiązujących wymogów stawianych kazno-

dziejstwu przez posoborową teologię biblijną i współczesną homiletykę” (s. 40). Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów i zakończenia. Oto tytuły kolejnych rozdziałów: *Pojęcie cudu oraz zagadnienia literacko-egzegetyczne perykopy Mk 4, 35-41* (Biblijne pojęcie cudu; Zagadnienia literackie; Tekst i analiza egzegetyczna perykopy), *Tematyka teologiczno-kerygmaticzna perykopy Mk 4,35-41* (Lektura eklezjologiczna; Lektura misyjna), *Perykopa Mk 4,35-41 w nauczaniu Ojców Kościoła* (Starożytna symbolika morza i łodzi; Znaczenie cudu uciszenia burzy u Ojców Kościoła; Aktualność myśli patrystycznej), *Perykopa Mk 4,35-41 w polskich homiliach posoborowych* (Symbolika łodzi i burzy; Wiara i zaufanie; Tożsamość Jezusa; Tematy różne), *Próba oceny współczesnego przepowiadania Mk 4,35-41 i propozycje homiletyczne* (Aktualizacja kerygmatu cudu; Analiza kaznodziejstwa posoborowego; Znaczenie cudu uciszenia burzy — wskazania homiletyczne).

WYSZYŃSKI Stefan kard.: „... z głęboką perspektywą w dal” *Przemówienia, kazania i wspomnienia Sługi Bożego kard. Stefana Wyszyńskiego Prymasa Polski o Słudze Bożym kard. Augustynie Hlondzie Prymasie Polski*. Oprac. Wojciech Necel TChr. Szczecin: „Ottonianum” 1998 — 204 s.

Publikacja przybliża postać Sługi Bożego Prymasa Polski kard. Augusta Hlonda widzianą oczami jego bezpośredniego następcy wyrażanej w oficjalnych wystąpieniach kard. Wyszyńskiego. Okazją były kolejne rocznice śmierci kardynała, odsłanianie pamiątkowych tablic czy pomników w miejscach związanych z posługą A. Hlonda, syna Ziemi Śląskiej, salezjańskiego wychowawcy i przełożonego zakonnego, pierwszego ordynariusza diecezji katowickiej, Metropolity Poznańskiego, Gnieźnieńskiego i Warszawskiego, Prymasa Polski, protektora polskiej emigracji, założyciela Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej, odnowiciela życia religijnego w Polsce po I i II wojnie światowej. Łącznie w publikacji zamieszczono 40 tekstów S. Wyszyńskiego, ponadto WINNICKI Tadeusz: *Słowo Przełożonego Generalnego Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej* (s. 5–6) i NECEL Wojciech TChr: *Od redakcji* (s. 7–9).

ZIENKIEWICZ Aleksander: *Rodzić się dla świata wyższego. Rekolekcje wielkopostne*. Wstęp Jadwiga Wartalska. Kraków: „Bratni Zew” 2000 — 129 s.: err. (Biblioteka: Trzymać Dłoń Chrystusa).

W *Nocie o autorze* (s. 125–128) wydawcy przybliżyli postać ks. Aleksandra Zienkiewicza (1910–1995).

MUZYKA KOŚCIELNA

BERNAGIEWICZ Robert: *Recepcja tradycji neumatycznych w notacji Graduału Wiślickiego w świetle neum liquescentes*. Ząbki: „Apostolicum” 1999 — 421 s.: il. nuty, bibliogr.

Chorał gregoriański, jako własny śpiew Kościoła rzymskokatolickiego, ma swoją wielowiekową tradycję. Istniały też środowiska, które kultywowały i upowszechniały ten rodzaj śpiewu. Identyfikację różnorodnych tradycji chorałowych umożliwiają zachowane księgi liturgiczne zawierające śpiewy opatrzone znakami graficznymi, zwanymi neumami, które jako zapis nutowy utrwalają przebieg linii melodycznej. Istnieje wiele tradycji zapisywania repertuaru gregoriańskiego, wśród których szczególnie miejsce zajmują notacje: sankt-galleńska, laońska, północno-francuska, bretońska, północno-włoska i akwitańska (rozd. drugi, s. 80–160). Nie wszystkie rodziny notacji muzycznych stosujących neumy posługują się identycznymi znakami graficznymi, dlatego stwierdza się istnienie różnych stylów zapisu, które pielęgnowano w skryptoriach zakonnych i diecezjalnych. Niektóre z tych stylów nie zmieniły swego obrazu graficznego w ciągu wieków (tradycja sankt-galleńska). Inne grupy notacji wykazują znamiona wyraźnej ewolucji (obszar języka francuskiego). Niektóre zabytki notacji neumatycznej są tak odmienne, że trudno połączyć je w określone grupy (centralna i północna Italia). Wielość tradycji zapisywania melodii chorałowych, z natury rzeczy, rodziła potrzebę ich klasyfikacji. W XX w. systematyzację zapisu neumatycznego zaproponowali: Peter Wagner (1912), Gregoire M. Suñol (1935), Carl Parrish (1957), Willi Apel (1958), Walther Lipphardt (1961), Ewald Jammers (1965), Bruno Stäblein (1975), Solange Corbin (1980), David Hiley (1993). Uzupełnia je klasyfikacja syntetyczna, utworzona dla celów badawczych omawianej pracy. Powstała ona w oparciu o kryterium geograficzne i genetyczne, które pozwalają na wyodrębnienie grupy pism metrycznych i grupy pism akcentowanych (rozd. pierwszy s. 20–79).

O ile elementy szczególne paleograficznych znaków muzycznych stosunkowo łatwo można opracować w oparciu o warstwę graficzną (dukt pisma, kształt znaku), o tyle wnikliwej analizy domaga się związek znaku muzycznego ze słowem. Ten obszar badań angażuje jednocześnie paleografię muzyczną, semiologię gregoriańską oraz filologię. Materiałem, który szczególnie nadaje się do przeprowadzenia szeroko zakrojonych analiz są neumy likwescentne. Nie tworzą one odrębnej kategorii znaków, lecz są modyfikacją neum podstawowych, a pojawiają się wszędzie tam, gdzie w tekście po spółgłosce płynnej następuje inna spółgłoska (np. *ille, servus*), a także w miejscach dyftongów (np. *eius*). Likwescencja jest zatem zjawiskiem językowym. Likwescentne są tylko sylaby. Neumy, które się z nimi łączą, aby oddać ten fakt językowy, przyjmują zmodyfikowany kształt.

Analiza zabytków liturgicznych przez pryzmat neum likwescentnych jest zabiegiem zupełnie nowym umożliwiającym uzyskanie bardziej szczegółowych wyników w procesie porównywania poszczególnych zapisów z najważniejszymi tradycjami notowania śpiewów gregoriańskich. Metoda ta zastosowana została przez R. Bernagiewicza w badaniach *Graduału Wiślickiego* przechowywanego w bibliotece Seminarium Duchownego w Kielcach. Jako prawdopodobny czas powstania zabytku podaje się przełom XIII i XIV w., bądź sam początek XIV w. W oparciu o analizę zna-

ków stosowanych do zapisu melodii poszczególnych śpiewów w *Graduale Wislickim*, wyodrębnione zostały dwie neumy likwescentne, którymi są *epiphonus* (s. 168–235) oraz *cephalicus* (s. 236–291). Pierwszy z tych znaków pozwala stwierdzić wpływy notacji charakterystycznej dla terenów francuskojęzycznych, głównie północnej Francji, a drugi wskazuje na tradycję sankt-galleńską. Zamieszczone w aneksie tabele ukazują graficznie formy poszczególnych neum likwescentnych *Graduału Wislickiego* w odniesieniu do innych tradycji notacji chorałowej (s. 314–416).

Wyniki badań Autora podnoszą rangę *Graduału Wislickiego*, jako polskiego zażytku piśmiennictwa muzycznego, stwarzają możliwości zbudowania nowego systemu odczytywania zapisu neumatycznego oraz stanowią istotną pomoc w postaci aparatu krytycznego dla określania proveniencji innych rękopisów polskich, a nawet do ewentualnego odtworzenia polskiej tradycji notacji neumatycznej.

PAWLAK Ireneusz: *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*. Lublin: „Polihymnia” 2000 — 467, [3] s.: bibliogr. indeksy, streszcz. niem.

Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów: *Muzyka w liturgii czy muzyka liturgiczna?* (Terminologia; Charakterystyka; W kategoriach znaku; Problem „języka muzycznego”), *Rodzaje – gatunki – formy* (Muzyka wokalna; Muzyka wokalno-instrumentalna; Muzyka instrumentalna; Muzyka realizowana za pomocą aparatów; Koncerty w kościołach), *Wykonawcy* (Celebrans; Kantor; Psalterzysta; Schola; Chór; Organista; Wierni), *Msza święta* (Kantylacja; Śpiewy litanijne; Hymn „Chwała na wysokości Bogu”; Symbol wiary; Śpiewy między czytaniem; Śpiewy procesyjne; Śpiewy uwielbienia; Sacrum silentium), *Rok liturgiczny* (Proprium de tempore; Proprium de sanctis; Proprium Poloniae; Commune sanctorum). Praca przeznaczona jest przede wszystkim dla osób zajmujących się muzyką kościelną w Polsce. Przydatna może być dla dyrygentów scholi, chórów, zespołów wokalno-instrumentalnych, organistów, kantorów, duszpasterzy, liturgistów i wykładowców muzyki w seminariach duchownych, a także dla katechetów.

Staropolszczyzna muzyczna. Księga konferencji. Warszawa, 18–20 października 1996. Pod red. Jolanty Guzy-Pasiakowej, Agnieszki Leszczyńskiej, Mirosława Perza. Warszawa: „Neriton” 1998 — 266 s.: il. nuty, rys. bibliogr. Komitet Nauk o Sztuce Polskiej Akademii Nauk. Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego. Zamek Królewski w Warszawie.

Z treści: TRILUPAITIENĒ Jūratē: Niektóre cechy życia muzycznego w dawnej Litwie s. 64–68; ZOŁA Antoni: Archetypy modalne w polskich śpiewach religijnych z żywej tradycji s. 171–174; WĘGRZYN-KLISOWSKA Walentyna: Polskie kancjonały ewangeliczne na Śląsku s. 175–179; AUGUSTYNIAK Bogna: Uwagi i uzupełnienia s. 180–181; TAŻ: Relacja z dyskusji (III) s. 182–184; PRZYBY-SZEWSKA-JARMIŃSKA Barbara: Nieznany zbiór religijnych utworów wokalno-instrumentalnych Marcina Mielczewskiego s. 193–214; POPINIGIS Danuta: Północ-

noeuropejska wersja polichóralności — motety Andrzeja Hakenbergera i Philippa Dulichiusa s. 215–225; JASIŃSKI Tomasz: *Missa pulcherrima ad instar Praenes-tini* i pieśń *O Ross, schoene Ross* s. 226–232.

SZLAGOWSKA Danuta: *Muzyka baroku*. Gdańsk: Wydaw. Akademii Muzycznej 1998 — 362, [3] s.: nuty, rys. wykr. bibliogr. Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki. (Skrypty i Podręczniki 29).

Prawie 150 lat twórczości kompozytorskiej w epoce baroku obfitującej w rozmaitość zjawisk muzycznych doczekało się omówienia w pracy Danuty Szlagowskiej. Zwracając uwagę na podstawowe pojęcia (s. 11–28) i procesy twórcze, Autorka przybliżyła fenomen stylu barokowego, omawiając specyfikę i bogactwo sztuki muzycznej tego okresu. W książce, która ma charakter podręcznika, przedstawiono zagadnienia obejmujące: teorię afektów, figur retorycznych i kwestie programowości (s. 25–51), występowanie dominujących stylów i praktyk muzycznych (s. 52–103), elementy wpływające na strukturę dzieła muzycznego (s. 104–134), gatunki i formy muzyczne przejęte z renesansu, m.in. msza, pasja, pieśń oraz powstałe w okresie baroku, np. kantata, oratorium (s. 135–195), stosowane instrumentarium (s. 196–234) oraz praktykę wykonawczą (s. 235–259). W dwóch obszernych aneksach wykazano utwory powstałe w epoce baroku (s. 260–295) i zamieszczono krótkie biografie ich twórców (s. 296–351). Książka stanowi istotną pomoc dla studentów, uczniów szkół średnich i wszystkich zainteresowanych muzyką powstałą między schyłkiem XVI a połową XVIII wieku.

ŚCIBOR Józef CSsR: *Geneza struktur modalnych chorału gregoriańskiego w świetle traktatów enchiriadis*. [Wyd. 2]. Lublin: Tow. Nauk. KUL 1999 — 191, [2] s.: nuty, bibliogr., streszcz. ang. Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. (Źródła i Monografie 192).

Obecne wydanie zostało źródłowo i bibliograficznie poszerzone w stosunku do wydania pierwszego. Chorał gregoriański, sięgający swymi korzeniami końca starożytności (początek IV w.), przechodzący poprzez kolejne etapy swego rozwoju, aż po nasze czasy zachowuje wciąż swój charakter oficjalnego śpiewu Kościoła (por. s. 7). W niniejszym studium Autor podejmie „próbę ukazania genetycznych powiązań struktur modalnych chorału gregoriańskiego z systemem czterech głównych modi o bizantyjskim rodowodzie, z systemem ujętym w okresie odrodzenia karolińskiego. Zarazem podjęta zostanie próba osadzenia tego systemu na bazie starogreckiego systemu muzycznego z końca starożytności” (*tamże*). Praca składa się z trzech rozdziałów: System modalny w *Musica enchiriadis*; Weryfikacja struktur modalnych według *Musica enchiriadis*; Weryfikacja struktur modalnych według *Commemoratio brevis*.

ŚMIECHOWSKI Bogusław: *O muzyce najpiękniejszej ze sztuk. Historia muzyki*. Warszawa: „Adam” 1999 — 470, [2] s.: il. nuty, bibliogr. indeksy.

Książka w układzie chronologicznym omawia dzieje muzyki począwszy od starożytności po dzień dzisiejszy. Sporo miejsca zajmuje muzyka kościelna i religijna.

Końcowe partie książki poświęcone są wiadomościom ogólnym (m.in. głosy ludzkie, instrumenty i ich podział, partytura, tańce, formy pieśni, wybrane techniki kompozytorskie, muzyka ilustracyjna i programowa, polskie kolędy i pastoralki). Korzystanie z pracy ułatwia indeks rzeczowy i indeks nazwisk, a także słownik muzyczny.

WOZACZYŃSKA Małgorzata: *Muzyka średniowiecza*. Wyd. 4 uzup. Gdańsk: Wydaw. Akademii Muzycznej 1998 — 99 s.: il. nuty, rys. bibliogr. Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki. (Skrypty i Podręczniki 28).

Prezentowana publikacja to podręcznik zawierający materiały do nauczania historii muzyki z literaturą tego okresu, z pominięciem problemu instrumentarium epoki. Rozwój muzyki średniowiecza związany jest ściśle z wydarzeniami polityczno-społecznymi, ze zjawiskami ogólnokulturowymi, poziomem nauki, filozofią i estetyką, dlatego też Autorka, przed przystąpieniem do omawiania bezpośrednich zjawisk muzycznych, zamieściła rozdział wprowadzający, ukazujący podstawowe problemy nurtujące epokę średniowiecza (rozdział pierwszy *Charakterystyka średniowiecza w Europie zachodniej*). Zasadniczą część stanowią rozdziały drugi do piątego: *Średniowiecze w muzyce zachodnioeuropejskiej*; *Średniowiecze w muzyce polskiej*; *Notacja muzyki średniowiecznej*.